



Adéla Knapová Předvoj

Nikdo nás
nepočítá.

Česká próza

fra

The background of the cover is a dark, atmospheric photograph of a forest. A single birch tree with its characteristic white bark and thin trunk stands prominently in the lower-left foreground. The rest of the forest is dense and shrouded in a misty or smoky haze, creating a somber and mysterious mood. The lighting is low, with some highlights on the birch's branches and the tops of distant trees.

Adéla Knapová Předvoj

Česká próza

fra

Adéla Knapová (1976) je známá hlavně jako kmenová autorka týdeníku Reflex. Za své literární reportáže obdržela mnohá ocenění. V roce 2003 vyšla její prvotina *Nezvaní*, již kritika a čtenáři přijali dobře, autorka ji však označuje za „neplatnou“. V roce 2016 vydalo Fra její novelu *Nemožnost nuly*; ihned po vydání ji Český rozhlas zařadil mezi nejlepší české i zahraniční knihy roku. Román *Slabikář*, také kritikou vysoce ceněný, vyšel ve Fra v roce 2017. Povídky publikuje převážně časopisecky (Salon Práva, Reflex, Weles...), píše však i pro rozhlas.

Adéla Knapová
Předvoj

Od autorky ve Fra
Nemožnost nuly, 2016
Slabikář, 2017

Adéla Knapová Předvoj

fra

Česká próza
Adéla Knapová
Předvoj

Jako eknihu vydalo roku 2019 Fra,
Šafaříkova 15, Praha 2, www.fra.cz
Elektronické vydání první

© Éditions Fra, 2019
Text © Adéla Knapová, 2019
Author photo © Radek Brousil, 2016
ISBN 978-80-7521-074-6
ISBN 978-80-7521-098-2 (Pdf)
ISBN 978-80-7521-099-9 (ePub)
ISBN 978-80-7521-100-2 (Mobi)

Viola

I

Bylo, nebylo

Když zazněl výstřel a on ucítil tupý náraz a téměř neslyšné lupnutí kdesi uvnitř, uvědomil si, že ho nezabije kulka, ale slova. Hrudním košem mu bloudila zmatená krev, pousmál se; než stihla úvaha o smrtících slovech udělat rychle zaplavovanou krajinou jeho těla dalších pár temp, odkoply ji dlouhé ženské nohy v sandálech; před očima mu neproběhl vzpomínkový film o životě, neviděl tunel ani blížící se světlo, Rudolfovi po prostřeleném srdci pocho- dovaly nohy; z kamene, z leštěného bílého mramoru; díval se na ně, míhaly se a zároveň byly nehybné, sledoval je, nic jiného neexistovalo.

Milada stoupá po schodech do druhého patra vily, Rudolf jde za ní a ona ví, přímo cítí, že jí klouže očima po lýtkách, po stehnech, po zadku, vidí lem jejích béžových kalhotek; je přece jen o dva tři schody pod ní a její semišová minisukně je nejkratší možná. Stydí se, ale současně ji to blaží; hned když Rudolfa u vstupních dveří uviděla, řekla si: tohle je můj budoucí manžel.

Vlastně jí ta možnost zaťukala na zuby, už když se v telefonu ozval jeho nakráplý hlas; naskočila jí husí kůže, cosi ucítila v krku, pak na jazyku, zabrněly ji stoličky, rozpačitě se do sluchátka zasmála. Nervozita jí při tom dýchla na krk ještě před tím, než číslo vytočila; měl být jejím prvním živým rozhlasovým hostem, do té doby natáčela jen na záznam, teď přišel první živý rozhovor a přidělili jí Rudolfa; mládí vpřed, řekli na poradě, mladá nadějná kultur-

ní redaktorka a herečka a mladý, progresivní, úspěšný dramatik – vedoucí oddělení tleskl, pak jí podal lístek s telefonním číslem. Převzala papírek se sebevědomým úsměvem, panika se jí naplno vylila do žil, až když po poradě vyšla na chodbu. Prudce vydechla a natáhla nosem ostrý zápach – bože, to je její pot – rozběhla se na záchod a tam si do podpaždí přitiskla toaletní papír, sjela výtahem o patro níž na balkon, stoupla si do průvanu, zapálila cigaretu, chladla, potila se, kouřila, přešlapovala, plánovala, bála se, uvědomovala si nervózní radost.

Rudolf s rozhovorem souhlasil bez zaváhání, ale trval na tom, že je třeba předem každou otázku i odpověď na ni nachystat, a taky pointu, ta musí být, rozhodně, možná i nějaká komplikace, aby to mělo dynamiku; mluvil a ona přikyvovala, občas utrousila souhlasné citoslovce. Milada musí ještě dnes přijít, má-li čas, ne nechají nic náhodě; nadiktoval jí adresu, popsal jí, jako by byla dítě, jakou tramvaj má od rozhlasu jet, kde přestoupit, kde vystoupit, kam odbočit, na který zvonek zazvonit – ten spodní, oprýskaný, původní, zdůraznil.

Milada položila zpocené telefonní sluchátko, ale nerozjela se za Rudolfem, vyrazila domů. Matka ani sestra tam naštěstí nebyly, osprchovala se, vykartáčovala vlasy, navoněla matčíným parfémem, automaticky sáhla po minisukni. Nad botami váhala, lakované s vysokým podpatkem nakonec zavrhla, to už by bylo moc, mohl by si ještě myslet, že je to kvůli ně-

mu; nazula si nízké sandály, ve kterých chodila každý den do rozhlasu, zaprášené a ošlapané. Teď v nich gumovou podrážkou mlaská temným schodištěm domu, který patřil už Rudolfovým prarodičům.

„Měli jsme štěstí, že nás tu vůbec nechali,“ řekl právě Rudolf jejím nohám a kovaným zábradlím, jehož se přidržovala, projela ironie jeho křapláku.

Milada na to nic neříká, mlčí, není si jistá, jestli má odpovědět ani co by měla říct, Rudolf je pro ni tajemný, jiný, neuchopitelný. Jeho hry – v nichž pojmenovává nevyslovitelné, břitce, cynicky, sarkasticky, alegoricky, přesně a hlavně ó tak vtipně a groteskně, lidsky laskavě a přece nesmlouvavě odhaluje vyprázdňené zlo Strany, systému, společnosti... – se hrají, dostává za ně ceny a diplomy, natáčejí se podle nich filmy s hvězdami režimu v hlavních rolích. Mluví se o něm už i v zahraničí, kde je označován nejen za talentovaného mladinkého autora, ale taky za odpůrce totalitního režimu, který ho z nepochopitelných důvodů netrestá, nýbrž dekoruje, přitom je ale oficiálními místy jen trpěn; je to cítit ve vzduchu, který obklopuje jeho jméno, ať ho vysloví kdokoliv kdekoliv. Miladě se to mele v hlavě, a tak mlčí, soustředěně klade nohy na schody co nejladněji, propíná lýtka, zatíná hýždě, dýchá mělce, ještě pět schodů, tři kroky, vstupuje do otevřených dveří, zírání fascinovaně na látkové tapety, starožitný nábytek mručí, přichází vysoká žena a podává jí ruku, má pevný stisk a je vyšší než Milada,

kteřá odmala slýchá, že je vytáhlá jako žirafa; tu výšku má syn zřejmě po ní, pomyslí si, zatímco na ni žena mhouří oči, ale v tu chvíli ji Rudolf postrčí kamsi dopředu, vede ji do vzdáleného pokoje a ona si až teď všimne, že on i jeho matka chodí po těch krásných kobercích v botách, podívá se na své bosé nohy – při vstupu do bytu automaticky skopla z nohou sandály – ale jejich rozpaků si nikdo nevšimá, jde tedy dál bosá.

A už jsou v knihovně a Miladě se tají dech, nasává prach času a jiného světa, padá do křesla, zaklání hlavu, mne si nos a kýchá, až se na křišťálovém lustru roztančí broušené závěsy, do klína jí skočí malý rezavý pes, nahé koleno olízne velký černý, který se jde poté, co ji ochutnal, stočit k nohám Rudolfovi, jenž mluví o své nové hře, mluví a mluví, ignoruje matku s kávou, mluví, kouří, gestikuluje. Milada zírání, poslouchá, kouří, automaticky hladí psíka ve svém klíně, pak sebou trhne a z manšestrové tašky ležící na zemi vedle křesla rychle vytáhne blok a propisku, je přece redaktorka, proto tu je, Rudolf by si ještě mohl myslet, že... Vlastně neví, co by si o ní mohl myslet, neví, jestli jí ještě vůbec vnímá, protože mluví a mluví a ona poslouchá a kouří a přerývaně dýchá a odkládá blok a znovu hladí psíka, trochu se zasní, poslouchá, těžkne jí hlava, má ji plnou slov, jež jsou jako olůvka a táhnou lebku níž a níž, ale než jí brada klesne na hrudník, olízne jí psík ruku a ona otevře oči dřív, než se jí do nich Rudolf podívá. Ten ale jen snivě, pomalu za-

mrká a mluví dál, mluví krásně, jasně, směle, sebevědomě, nezpochybnitelně, jeho hlas se chvílemi ztrácí sám v sobě, přesto vyslovuje zřetelně, jeho slova jsou hmotná, plní knihovnu, vytlačují vzduch, cpou se pod koberec, vypadávají otevřeným oknem ven na chodník, přetékají do chodby, protahují se pod prahem zavřených dveří do sousedního pokoje, vplétají se Miladě do vlasů, omotávají se jí kolem krku, šplhají po jejích dlouhých nohách a zachytávají se pod tričkem i v kalhotkách, jsou všude, takže se neodvažuje ani poškrábat na kolena, aby nějaké neshodila, je v jejich moci, nechce, aby Rudolf přestal mluvit. Ale nedá se nic dělat, nakonec proud slov ustane, Rudolf zavře pusku, polkne, napije se vlažné kávy, zapálí si další cigaretu, zadívá se upřeně na Miladu. A ona vidí, že i jeho oči jsou slova, je plný slov, on sám je slovo.

Milada slova miluje. Je herečkou právě proto, aby mohla na jevišti nebo před kamerou bez trestně ochutnávat a pronášet i taková, která by jí ve skutečnosti zašpinila ústa a poškodila pověst. Pozve Rudolfa do divadla; hraje sice vedlejší roli, ale není zase tak malá a nepodstatná, ta role, rozumí se samo sebou.

„Třeba byste mohla hrát v mé další hře.“

„Snad bychom to naše živé vysílání měli ještě jednou probrat, co zítra? Ať nás nic nezaskočí. Takovou generálku, co? Existují vůbec v rozhlasu generálky?“

Generálky v rozhlasu existují, ale příliš často se nedělají, rozhodně ne kvůli krátkým roz-

hovorům. Zato jsou nezbytné v divadle, to vědí oba.

Na generální zkoušce v divadle se ukáže, že Milada hraje dobře, Rudolfovi se líbí – jak hraje, nebo ona sama? Udělají si proto několik soukromých zkoušek. Miladin první živý rozhovor se povede, posluchači i vedení rozhlasu jsou spokojeni, ba dokonce nadšeni, Rudolf je také nadšen, takže nabídne mladé a nadějně redaktorce a herečce starožitnou secesní postel. Milada jeho nabídku přijme, opustí matku, sestru a dvoupokojový byt s umakartovým koupelnovým jádrem v paneláku; teď je její adresa stejná jako jeho, hraje v jeho nové hře, o které se mluví i v zahraničí, je beznadějně vyprodaná, má obrovský úspěch a jen pět repríz, pak ji Strana zakáže. Do země přijedou spřátelení okupanti, Strana utáhne šrouby, Miladu vyhodí z rozhlasu, zakážou Rudolfovy hry a filmy strčí pod zámek; Rudolf sice dál mluví a mluví, ale jen co jeho slova opustí stěny knihovny ve vile, padají k zemi jako sestřelení ptáci – dívá se na ně, pak na svá ústa v zrcadle, ale vidí rozmazaně, nedokáže zaostřit, kalí se mu zrak. Ve vile je čím dál častěji mrtvé ticho, Milada hladově přijme roli v propagandistické televizní inscenaci, takže i v secesní posteli zavládne ticho a mrtvo, přestože se Milada snaží mluvit za oba; ovšem to nestačí, není to k ničemu, sama cítí, že její slova něco postrádají, rozplývají se ve vzduchu ještě dřív, než je vysloví; raději také zmlkne.

Oč víc oba mlčí, o to víc Rudolf píše, jeho

slova jsou však tvrdá jako kamínky, lidé před nimi uhýbají, aby je nezasáhla a nezranila; nakonec je přece jen otisknou noviny a najednou je to opět velký úspěch, tak velký, že ho Strana nesnese a pro jistotu přihodí do trezoru k jeho slovům, textům, hrám a filmům i vše, v čem vystupuje Milada. A právě tehdy se ozve něco – Milada to cítí v podbřišku, Rudolf pod klíční kostí –, co po vysilujících postelových bojích, nekonečných hádkách a debatách s přáteli oba označí jako duši. To zjištění jim vrátí ostré kontury, jejich těla pozbudou neurčitosti a slova získají zpět svou chuť, hustotu a váhu; obejmou matky – otcové jsou dávno nepřítomní – a své blízké, přátele, psy, nastoupí do modré fiatky; v batozích s sebou mají jen jedno náhradní oblečení, trochu jídla, nějaké vydané Rudolfovy hry, štůsek peněz a placatku ořechovky. Na poslední chvíli k nim naskočí jeden ze psů, Milada ho hystericky obejmě, dveře se zabouchnou, Rudolf nastartuje. Jsou jedni z posledních, kterým se podaří projet rozbahněnou polní cestou za hranice. Nemluví, nedýchají, potí se a třesou, mají pocit, že slyší střelbu, že cítí kulky svištět kolem hlavy i srdce, dusí se hukotem krve, trhnou sebou, když uvěří v zásah olova... Mají příliš mnoho pocitů a nevědí, co s nimi, bojí se je pojmenovat, oba cítí, že by to mohlo znamenat konec, rezignaci, smrt.

Slovo může zabít, svírá Rudolf mlčky volant a to, co připomíná úsměv, je jen křeč obličejových svalů. Pak Milada přece jen opatrně pro-

mluví, pohne kolena, stiskne jimi psa sedícího na podlaze pod jejíma nohama; proti nim jdou dva muži v cizích uniformách. Rudolf ucítí náraz a tupou bolest u srdce, zařve, dupne na brzdu, s pohledem upřeným na ústí zbraně stáhne okýnko, rozesměje se. Pak už se smějí oba, pes štěká a vrtí ocasem, smějí se všichni, uniformy září ve slunci a připomínají podvečerní nebe.

Od toho okamžiku se smějí celé dny, týdny. Úsměv opanuje jejich obličej, je jako maska, nová identita, životní postoj i obrana, protože: není to, jak si představovali, přestože se k nim chovají s pochopením, přátelsky, vstřícně; vlastně se ani moc necítí jako uprchlíci a ztroskotanci, protože utekli za svobodou a tu teď mají, přesvědčují se navzájem; utekli, aby duše netrpěly, tisknou se k sobě a mlčky se ubezpečují, že to za to stálo a stojí, ale přes to všechno – duše se trápí dál; Milada si sáhne významně dlaní na podbříšek, Rudolf zalapá po dechu.

Ani tehdy se nepřestanou usmívat. Naplní nádrž fiatky, hodí dovnitř své batohy; dostali nějaké peníze a nové oblečení, mapu si mohli jen půjčit, opsali si proto na papír plán cesty; místo loučení jednou večer s obvyklým úsměvem jakoby nic místo procházky po okolí uprchlického tábora sednou do auta a odjedou.

Ten úsměv je oslňuje odrazem ve skle auta, nejde vypnout, je jako jizva, kterou z nich cosi uniká; díra do duše; Rudolf je už zase prázdný, připadá si jalový, šátrá jazykem v Miladiných

ústech, ale ani tam žádné pořádné slovo není, jen ten úsměv.

„Slova jsou dál,“ chytne ho Milada za vlasy na temeni a trhne jeho hlavou od sebe, až mu křupne za krkem.

„Podívej,“ řekne a otevře pusku dokořán, Rudolf zírá do prázdna hlídaného lačným jazykem.

„Musíme dál,“ zaklapne Milada hladová vrata, fiatka se znovu rozjede, pes spí na zadním sedadle s hlavou na batozích, její ústa se zamknou do úsměvu; čím dál jedou, tím častěji úsměv vybuchuje v erupcích nervózního smíchu. Smích utne žába.

Vznáší se jim před očima, rozteklým tělem přisátá k čelnímu sklu, tlamičku má roztaženou v hurónském výkřiku, pravé oko na ně poulí jako přefouknutý balón, o nic se nesnaží, snad ani nedýchá, jen zírá dovnitř auta, které se řítí ostrými serpentínami, zatímco z nebe prší další žáby, a za ním zůstává v proudech podivného lijáku viset zápach spálené gumy. Blesky ozařují žabu a dva rozmazané obličejy – muže, který malé a momentálně nepřilíš říditelné auto šoféruje, a ženy se zavřenýma očima a křečovitě sevřenými rty; Milada mezi kolena tiskne hrudník černého psa, který s prvním úhozem hromu skočil za jízdy ze zadního sedadla dopředu a na okamžik vyrazil Rudolfovi volant z rukou, teď si nechá objímat krk, jazyk mu visí suše z tlamy a občas, když je zatáčka vychýlí mimo fyzikální zákony a auto se nakloní na hranu možného, přeje se horkou špič-

kou jazyka Miladě po ruce. Ta přerývaně dýchá a třese se. I pes se třese. Celý svět je zachvácen třesem, jen řidič ne, hledí soustředěně před sebe, i když v bouřce a lijáku a závějích mlhy lze zahlédnout jen míhající se horské štíty a sem tam strom, cestu ne, ta je jako struna zaříznutá v těle hory a mlha a mraky se na ní povalují rády, jen tak něco je nepřinutí vstát a rozplynout se.

Malé auto je ztraceno. Brzdy prokluzují víc a víc a za zatáčkou, ano, tam, níž, hned vedle rozšklebené rokle, vybuchuje srdce bouřky. Auto nemá na vybranou, padá kamsi dolů, doleva, doprava, náraz, drc a zase klouz, teď sebou trhlo, jako by se konečně trefilo do rytmu třasáku dunícího všude kolem; zdálky to vypadá, že si radostně poskočilo, visí ve vzduchu. Je jedinou nehybnou věcí široko daleko, žába konečně sklouzne, Milada otevře oči, vykřikne. Rudolf dostal křeč do rukou, ale ví, že volant nemůže za žádnou cenu pustit, on sám je volantem – přesto se však zhluboka nadechne, odtrhne ochromenou pravačku od plastového kruhu, a zatímco fiatka stále visí ve vzduchoprázdnu, zatáhne za ruční brzdu. Auto dopadá do smyku. Ale je to smyk pomalejší a pomalejší, vůz obalený mrakem klouže ke skalní stěně, pes vyje, Milada lapá po dechu a zajíká se, Rudolf zavírá oči. Fiatka něžně naráží do skály. Nárazník odpadá, motor zmlkne, čelní sklo prasklo a Rudolf řve.

Je to řev mohutný, hory ho dokážou ocenit, uznale vracejí jeho ozvěnu bouřce navzdory.